

Brittisk kommunism

Det engelska kommunistpartiet har under sin snart fyrtyråriga tillvaro alltid hört till de svagaste i den demokratiska världen. Under vissa skeden har det erövrat en eller två platser i parlamentet, under långa tider, så efter 1950, har partiet inte kunnat vinna ett enda mandat. Medlemsiffran har alltid varit låg, med ett maximum av 56 000 1942. Varpå beror detta, varför har den engelska kommunisten varit praktiskt taget betydelselös även under tider då de ryska satellitpartierna nått väldiga röstetal och blivit ett aktuellt hot mot den demokratiska regimen i länder som Tyskland, Frankrike och Italien? Det är knappast möjligt att ge mer än de mest vaga svar på den frågan. Den demokratiska traditionen i England har varit stark, folkstyrelsen har varit framgångsrik och någorlunda lyckats bevara en politisk och social värdegemenskap — liksom i de nordiska länderna, Schweiz, Holland och Belgien. Men även i förhållande till de nu nämnda stabila demokratierna har England i ovanlig grad stått emot den kommunistiska infiltrationen. Orsaken till detta kan inte klarläggas utan en analys av den engelska arbetarklassens "karaktär" — dess vanor och föreställningar — och sådana jämförande analyser finns inte, även om flotta och tveklaktiga generalisationer är vanliga.

Den unge forskare i Oxford, Henry Pelling, som nyligen publicerat en upplysande översikt av det engelska kommunistpartiets historia (The British Communist Party) har i stort sett avstått från att söka utreda dessa frågor. Han pekar emellertid på det uppenbara faktum att kommunisten inte kunnat profitera av svåra motsättningar; den har därför varit "ett revolutionärt parti i en icke revolutionär situation". Han betonar också att i England, liksom enligt andra forskningar i vissa andra länder (Sverige, Frankrike), kommunisten vunnit stöd huvudsakligen inom etniska och sociala marginalgrupper: emigranter från Östeuropa, irländare och walesare, judar, arbetslösa, misslyckade och misspassade intellektuella. Kommunisten fick därmed på ett tidigt stadium ett "oengelskt" drag; till dess ledande män hörde personer som nyligen fått engelskt medborgarskap, till klientelet hörde grupper som av andra än politiska skäl var särpräglade och reagerade mot den engelska omgivningen.

Kommunistpartiet har, självfallet, varit en lydlig tjänare till den ryska diktaturen, det har mottagit subventioner från Ryssland, dess ledare har ofta varit snarare ryska emissarier än engelska politiker. Exemplet på den totala följsamheten

mot Ryssland är på några punkter barocka. Då den tysk-ryska paktens avslöjande i augusti 1939 och därefter Hitler ryckte in i Polen och England förklarade Tyskland krig visste man inom partiet till en början inte om hur starkt Stalin lierat sig med Hitler. Därför förklarade kommunisterna under någon tid att det gällde att "säkra demokratins seger över fascismen", att Polen måste stå emot det nazistiska angreppet, att kriget — England och Frankrikes krig — "kan och måste vinnas". Först efter några veckor fick man genom en rysk delegat klart för sig att parlolen om kamp mot fascismen var föråldrad och att det var England och Frankrike som förde "ett orättfärdigt och imperialistiskt krig". Partidisciplinen bevarades, och i slutet av september 1939 skrev Daily Worker raka motsatsen till vad den förkunnat i början av månaden. Ett liknande prov inträdde då Hitler angrep Ryssland vid midsommarsen 1941. I början av juni kallades ännu Chamberlain och Churchill krigshetsare och rykten om ett tysk-ryskt krig betecknades som nonsens; några dagar senare var Englands krig ånyo "demokratins krig mot fascismen", och man sade sig stöja "hjertigen Churchill av fullt hjärta och utan några reservationer".

Växlingarna i partiets medlemsantal är lätt begripliga mot bakgrunden av den internationella situationen. Efter nazismens seger och under spanska inbördeskriget nära nog fördubblades partiet (till omkring 15 000). Kommunisten kunde då ses som aktiv antifascism i motsats till de tveksamma och medlande demokratiska regeringarna i England och Frankrike. Diktare som Auden, Spender och Isherwood blev partimedlemmar eller medlöpare; makarna Webb, Bernard Shaw, H G Wells skrev om Ryssland som "den nya civilisationen". Sedan kom, efter stora medlemsförluster i början av andra världskriget, en ny uppgång med den engelsk-ryska alliansen — då även den officiella engelska propagandan förvandlade Stalin från blodstänkt tyrann till en något sträng och butter landsfader — och partiorganen hade knappt tid att skriva in alla ivriga rekryter. Efter krigets slut har tillbakagången varit stadig, och särskilt har de intellektuella nästan mangrant dragit sig tillbaka. Förra våren hade partiet mindre än 25 000 medlemmar. De bildade inte, som den kommunistiska doktrinen kräver, en aktiv elit, utan partibyråkratins huvuduppgift har blivit att driva in medlemsavgifter av de oivliga "kamraterna".

I USA, där partierna under långa tider varit rena valorganisationer utan avsevärda sakliga skiljelinjer, har helt naturligt de politiska reklammetoderna varit särskilt robusta och politikerna av allmänheten bedömts därefter. Själv fick jag för några år sedan i San Francisco bevittna en valkampanj som koncentrerades till frågan om storleken av de båda borgmästarkandidaternas villor — varvid antalet badrum var särskilt omstritt — samt hur i herrans namn de med sina begränsade inkomster från tidigare ämbeten kunnat skaffa sig så flotta lokaler. Mark Twain berättar i en av sina festliga småhistorier, "En amerikansk valkampanj", om en politisk oskuldsom hör att alla kandidaterna till guvernörsposten i New York är skurkar och därför själv uppställer sig som kandidat; som hederlig man bör han ju lätt vinna valet. Men efter några veckors valstrid är han själv stämplad som menedare, likskändare och alkoholist.

Från Mark Twain är steget långt till Karl Schmitt. Men Schmitt — en utmärkt vetenskapsman innan han blev en gemen propagandist för nazismen — utformade en teori för politiken vars sensmoral i grunden är densamma. Det för politiken utmärkande, skriver Schmitt, är principen "vän-fiende"; man sluter sig tillsammans för politiskt handlande och blir därmed "vänner", vilkas främsta plikt är att bekämpa de andra, "fienderna", och att upprätthålla de motsättningar utan vilka rörelsen inte kan bedrivas.

Efter att ha läst professor Burns utmärkta kritiska biografier över Franklin Roosevelt skriver Crossman om den amerikanske presidentens "dubbelhet, trolöshet och principlösa egoism" och förklarar att han "var intellektuellt underlägsen alla våra premiärministrar under 1900-talet, möjligen med undantag för Bonar Law". Det är ett starkt ord och knappast hållbart. Men däremot tror jag att man kan våga påståendet att en rad amerikanska presidenter varit klart underlägsna — i begåvning, kunnskap och skicklighet — alla brittiska premiärministrar under senare tid. Det är omöjligt att tänka sig så primitiva personer som exempelvis McKinley, Harding eller Coolidge i ledningen för en engelsk regering; i jämförelse med Coolidges memoarer verkar även lord Halifax själv-

grafi intelligent och reflekterad. Man har intrycket att med ett undantag — främst kanske båda Roosevelts — nästan alla amerikanska presidenter inom denna tidrymd skulle verka enkla och bortkomna vid sidan av de engelska regeringscheferna.

Varpå beror detta? Några förklaringar kan det vara svårt att kasta fram. Politiken har i USA varit, och är alltmer, ett mindre fint yrke än i England, där yrkespolitikern, trots vad Crossman och Miller säger, annolikt traditionellt är mera anknuten än i någon annan demokrati. USA är det naturligt att uppställa presidentkandidater som på andra områden än politikens vundret ryktbarhet och som därför är populära bland väljarna; antagligen skulle Theodore Roosevelt inte ha blivit kandidat utan kriget på Kuba och Hoover inte utan ett rykte för hjälpsamhet under första världskriget; Eisenhower skulle ingen ha tänkt på utan äran från andra världskriget. Vidare har en rad presidenter och ministrar i USA fått sina platser utan någon erfarenhet i den unionella representationen, utan den som vid debatt och den prövning som debatten som följer med parlamentariskt arbete; till denna grupp hör flertalet presidenter under senare tid, de båda Roosevelts, Wilson, Coolidge, Hoover och Eisenhower. Därför finns också en risk för att man underskattar de amerikanska ledarnas begåvning; med politisk intelligens och en viss debattintelligens, och i England är det svårt att få en stark ställning i underhuset — och därmed utsikt till höga poster — utan dialektisk förmåga och en viss intellektuell kultur.

Till saken hör också att de engelska politikerna, som Crossman påpekar, i de stora officiella biografierna blir systematiskt förskönade och förstorade. "Eftersom nakenhet klär den politiska personligheten lika litet som den mänskliga kroppen, är det konvention hos oss att porträttera politikerna i skulpturala höljen", som tillhandahålles av respektive den officiella biografen och medlemmarna av konstakademien. Den konventionen finns inte, eller har i varje fall inte samma styrka, i USA, och därför känner vi trots de många glänsande engelska levnadsbeskrivningarna ofta amerikanska politiker bättre än deras brittiska kolleger.

HERBERT TINGSTEN

D • N
18/1 1959

Politikens förbannelse

En diskussion av politikens villkor och demokratins svårigheter i vår tid kan lämpligen inledas med några notiser om samtal med ledande partimän i skilda länder under det senaste året. De män det gäller skall här inte nämnas vid namn; samtalen har varit konfidentiella. Det skall blott betonas att de politiker som presenteras i ögonblicksintervjuer har framstående positioner inom sina partier och sina länder och att de säkerligen inte företräder exceptionell opportunist eller dubbelhet. Snarare ger de intrycket av ovanlig öppenhet och ärlighet, även om de inte inför valmän och kolleger skulle göra så frispråkiga uttalanden som de tillåter sig inför en tidningsman från ett avlägset land.

Låt oss bland många sins-cmellan likartade deklamationer välja ett fåtal från olika demokratier och kring problem av skiftande art, alla belysande motsättningen mellan yttre propaganda och inre mening, det komplicerade spelet mellan argument och motiv, mellan illusion och insikt.

En svensk partimedare iorklarade nyligen att politiker inte är bättre eller sämre än andra människor. En så intetsägande reflexion finns det inte skäl att vare sig kritisera eller instämma i. Några forskare har sysslat med frågan om särskilda karaktärsdrag eller upplevelser ligger bakom viljan att bli politiker, men resultat av värde har inte framkommit — att exempelvis människor som är särskilt blyga eller i ovanlig grad älskar ensamhet eller är helt ointresserade av ställning och makt inte blir politiker behöver vi inte vetenskapens hjälp för att tänka ut. Men säkert är att yrket, sysselsättningen, påverkar karaktären eller, om man så vill, uppträdandet och sättet att tänka. Det är svårt för en i isolering arbetande vetenskapare att inte förgylla sitt lidelsefulla sökande med litet extra högfärd; det är svårt för en diplomat att inte tillägna sig en älskvärd smidighet som kryddas med en smula cynism, med illusioner om illusionslöshet. Och det är svårt för en politiker att förbli hederlig i den något pedantiska meningen att han säger vad han tänker — såvida inte han når de Gladstoneska tinnarna och börjar tänka allt det han måste säga. Låt oss utan glädje och utan bitterhet erkänna detta självklara som varje dags tal och noter ger oss bevis på. Att inte låtas om den saken vore en uppvisning i idealisering som vi knappast bör kräva ens av politikerna.

Men frågan är om det är någon skillnad mellan förr och nu. Sedan årtusenden har man talat

Att under arbetslöshet, kriser och internationella omkastningar detta parti kunnat vinna anhängare bland förtvivlade och okunniga människor är inte förvånande. Man har velat en förändring till varje pris, man har trott på en hänsynslös propaganda och haft glädje av att tillhöra den grupp av sammansvurna, den konspiration, som kommunismen utgjort. Svårare är att förstå att ett antal personer under årtionden kunnat stanna i ledningen, med skyldighet att växla åsikter i de mest centrala frågor på kommando och att ljuga utan tvekan och reservationer. I någon mån ligger väl förklarings-

gen i att en ursprungligen drivande idealism kan förgylla falskheter och förräderier, särskilt då strängt organisatoriskt arbete hindrar begrundan och självprövning. Men därtill kommer, såsom Pelling framhåver, att den revolutionära organisationen omvandlats till ett slags konservativ intressegrupp. Tron går förlorad — liksom hos många professionellt religiösa — men man har kvar en sysselsättning, en miljö, kanske en känsla av stolthet i förhårdelse och isolering. Inom partiet, hur litet det än är, har man prestige och makt, under de ständiga gratisresorna till det ryska hemlandet blir man hyllad och i någon mån tagen på allvar — så stannar partiets veteraner kvar i sin fångenskap hellre än att gå ut i en fri värld av likgiltighet och förakt.

och skrivit om leda människorna är nödvändigt att vara platt, vag och mångtydig med hänförelse, att utopier eller åtminstone stora löften hör till förkunnelsens kärnvapen, att snabba kastningar, manövrer och taktik är lika viktiga i parlamenten som på slagfältet. Är inte den politiska demokratins villkor i detta hänseende desamma som under Perikles, Jefferson eller Disraeli?

Naturligtvis kan man svara både ja och nej på den frågan, beroende på vilken synpunkt som främst anlägges. Enligt vår mening finns viktiga skäl att svara nej, att framhäva det särpräglade i dagens situation. Både utrikespolitiskt och inrikespolitiskt kännetecknas vårt läge i ovanlig grad av omständigheter som gynnar det politiska spelet, illusionismen och taktiken.

Utrikespolitiskt: Freden har genom de nya vapnen och den fasta blockbildningen blivit ett än mera dominerande och allmänt intresse än tidigare samtidigt som en rad stora förändringar önskas av skilda stater. Därför ställs politikerna inför en ökad efterfrågan dels på medel till fredens bevarande, dels på medel att genomföra dessa förändringar. Varken i det ena eller det andra fallet finns effektiva och ännu mindre snabbt verkksamma medel. Följden blir att politikerna måste tillfredsställa marknadens krav genom att rekommendera metoder och utvägar som är oanvändbara eller i bästa fall osäkra. Dulles och Aदनauer, Chrusjtjev och Nasser talar alla om medel att trygga freden; särskilt de tre sistnämnda anser sig därjämte nödsakade att utlova stora politiska förändringar i förening med fredens bevarande. Dilemmat blir svårast i den demokratiska staten, där de stridande partierna tvingas att rekommendera skilda medel för uppnående av det gemensamma målet. Typiska exempel på den medvetna produktion av illusioner som politikerna drivs till är de ovan berörda uttalandena från engelskt, tyskt och franskt håll.

Inrikespolitiskt: I ett antal framgångsrika demokratier, bland vilka Sverige kanske kan nämnas i första rummet, har partimotsättningarna försvagats, en politisk och social utjämning inträtt och ett slags balans uppstått mellan missnöje och reformer. Demokratien förutsätter emellertid partier, och partier förutsätter konflikter och motsättningar. I den lyckosamma demokratien uppstår därför en tendens att överbetona det skiljande, att producera illusioner även inom den inre politiken samtidigt som det taktiska arbetet på grund av motsättningarnas begränsning blir mera krävande och lockande. Draget av spel, av maktkamp kring fiktioner, framträder därför med särskild styrka i nutida demokratisk politik.